

	УПАТСТВО	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 1 од 11

Наслов на документот:

УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД

СТАТУС НА РЕВИЗИЈА

Серија Бр.	Дата	Причина за ревизија	Подготвено од	Одобрено од
1	20/05/2005	Почетна серија на системот за управување со животна средина	Економист во Сектор за Финансии Митевска Соња	Животна средина, хигиена и заштита при работа Менаџер Катја Евросимовска
2	28/03/2007	Промена во точка 5.6 (организациона структура)	Економист во Сектор за Финансии Митевска Соња	Животна средина, хигиена и заштита при работа Менаџер Катја Евросимовска
3	03/11/08	Промена на организациона структура на фабриката Додадена точка 5.9	Инженер за животна средина Нада Гоциева	Технички директор Konstantinos Kouklidis
4	01/06/10	Интегриран систем (пртходна шифра I.310-16)	Менаџер на Систем за управување со животната средина Нада Гоциева	Менаџер на Сектор за животна средина Наташа Бакреска Кормушоска
5	05/10/11	Промена на организациона структура на фабриката	Инжењер за управување со отпад Лилјана Бејатовиќ	Менаџер на Сектор за животна средина Наташа Бакреска Кормушоска
6	30/09/13	Промена во точка 5.6; 5.15; 5.16; и 5.17	Инжењер за управување со отпад Лилјана Бејатовиќ	Менаџер на Сектор за животна средина Наташа Бакреска Кормушоска
7	30/10/2014	Промена во точка 5,6 и точка 9	Инженер за животна средина Дејан Филипоски	Менаџер на Сектор за животна средина Наташа Бакреска Кормушоска
8	13/11/2017	Промена во точка 9 - Записи	Инженер за животна средина Дејан Филипоски	Менаџер на Сектор за животна средина Наташа Бакреска Кормушоска

Овој примерок:	Е	☒	КОНТРОЛИРАН	Бр :
	НЕ Е	☐		

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 2 од 11

1. Цел

Ова упатство ги опишува видовите на цврст отпад кои се создаваат во Компанијата, како и начинот на постапување со цврст отпад (селектирање, собирање, транспортирање, третман, преработка, складирање и отстранување на отпадот).

Целта на ова упатство е да се обезбеди:

- намалување на количеството на создадениот цврст отпад во фабриката;
- искористување на употребливите состојки на отпадот;
- зачувување и заштеда на природните ресурси;
- спречување на негативните влијанија на отпадот врз животната средина, животот и здравјето на луѓето;
- отстранување на отпадот на начин што е прифатлив за животната средина;
- висок степен на заштита на животната средина, животот и здравјето на луѓето.

2. Подрачје на примена и одговорности

Упатството се применува на целата Компанија и се однесува на сите вработени.

Одговорни за примена се Менаџерите и Раководителите во сите Сектори/Погони и Одделенија во Компанијата.

3. Поврзаност со други процедури

Ова Упатство е поврзано со следните процедури од Системот за квалитет ISO 9001

- P.510 Лапорец (систем за квалитет ИСО 9001)
- P.610 Подготовка на суровинско брашно (систем за квалитет ISO 9001)

4. Опис

4.1. Постапување со цврст отпад

Според Законот за управување со отпад (Сл. Весник на РМ бр. 68/2004), Компанијата како создавач на цврст отпад е должна отпадот да го селектира, класифицира според видот на отпад, да го складира отпадот на места предвидени за таа намена и да го преработува отпадот, а доколку неговата преработка е технички неизводлива и економски неисплатлива, да го предаде на правно лице кое има дозвола за собирање и за транспортирање, преработка, отстранување и/или извезување на отпадот.

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 3 од 11

Во зависност од карактеристиките на отпадот, истиот треба да се селектира по видови на цврст отпад.

Отпадот треба привремено да се складира во близина на местата каде се создава. Тоа се врши во посебно означени кутии, контејнери или места предвидени за таа намена. Во зависност од видот на цврст отпад, на одредени места постојат платоа, со цел да се избегне загадувањето на животната средина (почвата и водите).

Дел од цврстиот отпад, (пр. искористени опеки) може да се преработи. Преработката на отпадот не ја загрозува животната средина и здравјето на луѓето.

Отстранување на отпадот од Компанијата го вршат правни лица, кои поседуваат дозвола за вршење на дејности на собирање, транспортирање, складирање и/или преработка на отпад, издадена од Министерството за животна средина и просторно планирање.

Сите права и обврски со давателот на услугите е регулиран со Договор склучен со компанијата според соодветната процедура за склучување договори со Набавна Служба.

5. Видови на цврст отпад во Компанијата:

Во Цементарница “Усје” се генерираат следните групи на цврст отпад:

1. Хартија и картон
2. Индустриска пластика
3. Индустриски метален отпад
4. Гума индустриска
5. Дрвен отпад
6. Сијалици и друг електричен и електронски отпад
7. Тонери, кертриџи, рибони
8. Стакло
9. Најлон и фолија
10. Филтерски вреќи
11. Мешан индустриски неопасен отпад
12. Комунален отпад
13. PET пластика
14. Искористени опеки
15. Искористени алуминиумски капачиња
16. Искористени епрувети од цементен и сидарски малтер
17. Остатоци од проби од природен пуцолан, пепел, варовник, лапорец песок, гипс, цемент, клинкер и друго.

Инженерот за отпад води евиденција за видовите на отпад кои се генерираат во Цементарница Усје според Листата на отпад (Сл. Весник на Р.М. 100/05 од 21.11.2005 год.)

Постапката за управување со цврст отпад започнува со примарна селекција на отпадот (селекција од страна на создавачите на отпадот на самото

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 4 од 11

место на создавање). За таа цел во работните простории и на посебно означени места во кругот на фабриката се поставени садови со видни и јасни ознаки за тоа каков вид на отпад се одложува во нив.

5.1. Хартија и картон

Хартијата спаѓа во категорија на отпад кој содржи корисни компоненти, односно може повторно да се искористи како секундарна сировина.

Во работните простории се поставени картонски кутии исклучиво за отпадоци од канцелариска хартија.

Искористената канцелариска хартија задолжително се фрла само во наведените картонски кутии кои се означени како места за фрлање на хартија.

По потреба, по пополнување на кутиите, Инженерот за управување со отпад (во зависност од склучениот договор со Службата за набавки), ги повикува одговорните лица од претпријатието задолжено за превземање на отпадната хартија кои ги празнат картонските кутии и собраната хартија ја изнесуваат надвор од фабриката а изнесената количина се евидентира во АОП системот. На тој начин се овозможува рециклирање на старата хартија, што е во согласност со еколошките аспекти за зачувување на животната средина.

Поголеми картони од хартија и картонски цевки се одложуваат во контејнери означени со налепница **хартија и картон**. Овие контејнери ги има на неколку места во кругот на фабриката. Превземањето е на ист начин како и на другите видови селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.1.1 Натрон вреќи

Сомелениот цемент се пакува во натрон вреќи. Поради различни причини во текот на процесот на пакување, повремено доаѓа до кинење на вреќите. Таквите скинати вреќи се тргаат од машината за пакување и се складираат во Пакерај на посебно место означено за таа намена.

Се случува веќе спакувана вреќа со цемент да се скине во текот на транспортот и утоварот на вреќите. Исто така, можно е да се јави случај на незадоволителен квалитет на спакуваниот цемент во вреќи. Во такви случаи, полните вреќи со цемент се тргаат на страна и на извесен временски период вреќите се кинат, а материјалот повторно се враќа во процесот на производство. Искинатите вреќи се складираат во Пакерај на означено место.

Искинатите вреќи добиваат третман на стара хартија, и се изнесуваат од фабриката од страна на давателот на услуги, по однапред потпишан договор според постапката за превземање на селектиран отпад.

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 5 од 11

5.2. Индустриска пластика

Пластиката спаѓа во категоријата на отпад кој може да се користи како секундарна сировина, затоа таквиот отпад се селектира на самото место на негово создавање.

Отпадот од овој вид задолжително се фрла само во садови и контејнери означени за фрлање на пластика.

Изнесување на отпадна пластика е по постапка за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.3 Индустриски метален отпад (старо железо)

Целокупната количина метален отпад привремено се собира во посебни контејнери поставени на местото на настанување на отпадот. Потоа се складира на плато за отпад во кругот на фабриката.

Металниот отпад спаѓа во категоријата на отпад кој може да се користи како секундарна сировина, за која постојат заинтересирани страни за откуп. Во Компанијата старото железо се откупува од страна на овластена фирма. Изнесување на старото железо е по постапка за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.4 Гума индустриска

Гума спаѓа во инертен отпад - значи отпад што е отпорен и не подлежи на никакви значителни физички, хемиски или биолошки трансформации. Искористените гуми и гумени ленти времено се складираат на плато за отпад. Нивното изнесување од фабриката е по постапка за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.5 Отпад од дрво

Отпад од дрво се генерира главно од дрвени палети во кои биле транспортирани купени материјали, сировини, резервни делови и слично. Дрвениот отпад, се изнесува (откупува) од страна на давател на услуга, со кој претходно е склучен договор.

Дрвениот отпад сепарирано се собира и се одложува на означено место во кругот на фабриката.

Постапката за превземање на дрвен отпад од страна на овластена институција е иста како и кај другите видови селектиран отпад, а масата на изнесениот отпад се генерира како податок во АОП системот.

5.6 Сијалици и друг електричен и електронски отпад

Одделението за Електро одржување е задолжено да го спроведе менувањето на неисправни сијалици и друга неисправна електрична и

електронска опрема во фабриката. Работоводителот од Одделението за електро одржување е задолжен за организирање и спроведување на постапката за менување на сијалици, замена на неисправна електрична и електронска опрема, нивно собирање и складирање на соодветно означено место (обележани простори и контејнери).

Изнесување на отпадни сијалици и друга електрична и електронска опрема надвор од фабрика е по постапка за превземање на селектиран отпад. Значи овој тип на цврст отпад привремено се складира само во оваа Служба и тоа поодделно на точно означено место за оваа намена. Изнесената количина се евидентира во АОП системот.

Во зависност од потребите, по барање на Работоводителот од електро одржување, одговорно лице од Секторот за животна средина ја повикува овластената фирма која го презема електричниот и електронски отпад. Постапката за превземање е иста како и за другите видови селектиран отпад.

5.6.1 Отпад од информатичка опрема и делови од информатичка опрема

Одговорното лице од АОП ја собира и складира во соодветен означен простор старата и заменета информатичка опрема и делови од информатичка опрема. Овој отпад се чува до негово отстранување од страна на овластена институција. Изнесување на отпадни сијалици надвор од фабрика е по постапка за превземање на селектиран отпад. Изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.7 Тонери, кертриџи и рибони

Компанијата потпишува договор со овластена фирма која врши откуп на истрошени тонери, кертриџи и рибони.

Кога се врши потребување на нов тонер, кертриџ или рибон, ЗАДОЛЖИТЕЛНО стариот се враќа во Службата за АОП. Значи овој тип на цврст отпад привремено се складира само во оваа Служба и тоа поодделно на точно означено место за оваа намена.

Во зависност од потребите, по барање на лице од Службата за АОП, инженерот за отпад ја повикува фирмата која ги откупува старите тонери, кертриџи и рибони. Постапката за превземање е иста како и за другите видови селектиран отпад.

5.8 Стакло

Стаклото спаѓа во категоријата на отпад кој може да се користи како секундарна сировина, затоа таквиот отпад се селектира на самото место на создавање.

Отпадот од овој вид задолжително се одлага само во контејнер означен за стакло кој е лоциран во близина на лабораторијата за цемент.

Кога ќе се наполни контејнерот со стакло, превземањето се врши според постапка за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.9 Најлон и фолија

Најлонот и фолијата кои се користат за пакување на репроматеријали и готов производ (палети од пакуван цемент) спаѓаат во категоријата на отпад кој може да се користи како секундарна сировина, затоа таквиот отпад се селектира на самото место на негово создавање.

Отпадот од овој вид задолжително се фрла само во садови и контејнери означени за фрлање на пластика. Изнесување на отпадни најлон и фолија е по процедура за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот.

5.10 Филтерски вреќи

Филтерските вреќи се користат кај системите за отпрашување. Под дејство на топлиите излезни гасови, како и во случај на дотраеност на филтерските вреќи, истите се заменуваат со нови.

Поставени се специјални контејнери предвидени за привремено складирање на овој вид цврст отпад. Потоа, од контејнерите овој отпад се транспортира на посебно плато предвидено за таа намена. Превземањето и изнесувањето од фабриката го врши овластена фирма според процедурата за превземање на селектиран отпад а изнесената количина се евидентира во АОП системот

5.11 Мешан индустриски неопасен отпад

Генерираниот неопасен индустриски отпад кој не може да се селектира се собира во контејнери од 5м³.и 7м³. ЈКП „Комунална Хигиена“ ги презема контејнерите со отпад , отпадот го одложува на депонија и празните контејнери ги враќа во фабрика.

5.12 Комунален отпад

Комунален цврст отпад е отпадот што се создава секојдневно во работните, дворни, деловни и други простории и површини и тоа: отпадоци од храна, градинарски, и други отпадоци, хартија, картонска амбалажа, крпи, разни дрвени, метални, стаклени, порцелански, кожни, пластични и гумени предмети и на нив слични не штетни отпадоци. Овој вид на отпад се собира во контејнери од 1,1м³ и 5 м³. Контејнерите се празнат во кругот на фабриката од страна на ЈКП „Комунална Хигиена“.

5.13 PET пластика

Со цел да се намалат количините на комунален отпад кои завршуваат на депонија и да се искористат рециклабилните фракции, во Цементарница Усје сепарирано се собира PET амбалажата. За таа цел на повеќе локации во фабриката поставени се мрежасти контејнери за PET пластика која се подига од специјална служба од ЈКП „Комунална Хигиена“. Контејнерите се празнат во кругот на фабриката.

5.14 Искористени опеки (огноотпорни цигли и огноотпорен бетон)

Печките за производство на клинкер и другата опрема (ладилникот за клинкер и предгрејачот), одвнатре се обложени со огноотпорни цигли. Бидејќи во внатрешноста на оваа опрема се постигнува висока температура циглите постепено се абат. Затоа на одреден временски период печката се запира со цел да се изврши замена на истрошените опеки со нови. На тој начин се создава инертен цврст отпад кој треба привремено да се складира на одредено место во Погонот за производство (како единствен кој создава ваков отпад). Искористените опеки повторно се користат во процесот на производство.

Постапката за преработка на овој вид на цврст отпад е следна:

Оштетените опеки од печка преку дробилка за клинкер се кршат, ситнат и привремено се складираат на одредено место во Погонот за производство. Со камиони се префрлаат до копот за лапор. Преку дробилка за лапор се мешаат со лапорот во соодветен однос. Понатаму се употребуваат за добивање на суровинско брашно (согласно процедури P.510 Лапорец и P.610 - Подготовка на суровинско брашно - од Системот за квалитет ISO 9001:2000).

Одговорен за транспорт на старите опеки од печка до означеното место во Погонот за производство е Раководителот на Одделението Ротирни печки, подготовка на суровинско брашно и цврсто гориво.

Одговорен за транспорт на старите опеки од означеното место во Погонот за производство до копот за лапорец, и нивно контролирано мешање со лапорецот е Раководителот на одделение за експлоатација на суровини.

5.15 Искористени алуминиумски капачиња

Алуминиумските капачиња кои се користат за припремање на таблети за XRF анализа, по употребата се собираат во пластични ќеси и времено се складираат на местото на генерирање. Алуминиумските капачиња се преработуваат во ротирна печка, поточно, при застој на процесот, истите се уфлаат во печката со што се рециклираат испитуваниот материјал и алуминиумските капачињи во процесот на производство на клинкер. За евиденција на количината на одстранети алуминиумски капачиња се користи формулар F4 -I1410-16.

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 9 од 11

5.16 Искористени епрувети од цементен и сидарски малтер

Искористените епрувети од цементен и сидарски малтер останати по кршењето, како и остатоци од малтер настанати при други физичко – маханички испитувања (вода, време на врзување) на цемент и сидарски цемент, се рециклираат во процес на производство на цемент.

Искористените епрувети и остатоците од малтер, на почеток се складираат во контејнер во близина на местото на генерирање. Потоа се транспортираат во халата за складирање на додатоци, каде се мешаат со природен пуцолан и се враќаат во процесот на производство на цемент. За евиденција на количината на одстранети искористени епрувети од цементен и сидарски малтер во секторот за квалитет се користи формулар F4 -I1410-16.

5.17 Остатоци од проби од природен пуцолан, пепел, варовник, лапорец, песок, гипс, клинкер, цемент и друго

По извршена лабораториска анализа и испитување на проби од природен пуцолан, пепел, варовник, лапорец, песок, гипс, клинкер, цемент и сидарски цемент, пробите се собираат во посебен контејнер поставен во близина на лабораторијата. Контејнерот се празни по потреба во хала за складирање на сировини каде остатоците од природен пуцолан, пепел, варовник, лапорец, песок, гипс, клинкер, цемент и сидарски цемент ќе бидат повторно вратени во процесот на производство.

За евиденција на количината на одстранети проби од природен пуцолан, пепел, варовник, лапорец, песок, гипс, клинкер, цемент и друго се користи формулар F4 -I1410-16.

6. Постапка за преземање на отпад

6.1. Преземање на мешан индустриски неопасен отпад и комунален отпад

1. Мешан индустриски неопасен отпад и комунален отпад се подига од ЈП „Комунална Хигиена”.

Возачот на возилото добива налог за подигање на отпад од референтите во Секторот за продажба. Со налогот влегува на капија и се мери на вага. Откако ќе го подигне отпадот, повторно се мери на излез. Масата на изнесен отпад се генерира како податок во АОП Системот.

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 10 од 11

6.2. Преземање на селектиран отпад

Селектираниот отпад се собира во контејнери од 5м³ и 1.1 м³. На овие контејнери има налепници со натписи за типот отпад кој се складира во истите.

Постапката за отстранување, откако се собере доволно отпад е следна:

- a) Одговорното лице за делот каде се наоѓа отпадот (Раководител, Работоводител,...), поднесува **барање за подигање на отпад (F2-I.1410-16)** во Секторот за животна средина. Во барањето се пополнува кој тип отпад треба да се подигне, од која локација и приближна количина (краток опис во маса, волумен ...).
- b) Врз база на барањето за подигање на отпад, одговорно лице во Секторот за животна средина ја повикува фирмата која треба да го превземе отпадот.
- c) Претставник од фирмата која треба да го превземе отпадот, доаѓа кај одговорно лице во Секторот за животна средина и од истиот зема потпишано **барање за издавање налог за отпад (F3-I.1410-16)**
- d) Представникот од фирмата која треба да го превземе отпадот оди во Сектор за продажба, каде Референтот му издава **налог за подигање на отпад**.
- e) Со налогот, Возачот и фирмата која ќе го превземе отпадот влегува со своето возило и на влез во фабрика на вага задолжително се мери масата на празното возило.
- f) Потоа, следи утовар на отпадот, кој е контролиран од Одговорно лице, вработено во "Усје"
- g) На излез од фабрика, возилото со натоварен отпад, на капија пак се мери. На возачот му се издава испратница. Испратницата ја потпишува Одговорното лице кое го надгледувало утоварот на отпад. Испратницата се покажува на капија, во Сектор за продажба.

Масата на изнесениот отпад се генерира како податок во АОП системот

7. Користени формулари

F2- I.1410-16	Барање за подигање на отпад
F3- I.1410-16	Барање за издавање налог за отпад
F4-I.1410-16	Месечен извештај за отпад

8. Користен софтвер

Не е потребен посебен софтвер

	УПРАВУВАЊЕ СО ЦВРСТ ОТПАД	Шифра: I.1410-16/8
		Дата: 13/11/2017
		Страна: 11 од 11

9. Записи

	Сектор за животна средина Инж. за управ. со отпад
F2-I.1410-16	една (1) година
F3-I.1410-16	една (1) година
F4-I.1410-16	една (1) година